

יום כיפור

אוסף סיפורים שכ"ז
מתוך "ליקוטי שמואל"

מלקט ועורך ש. אייזיקוביץ

eisikovits1@gmail.com

ביקור מעולם האמת . (פאר הדור. ח"ד נ"ה)

מעשה מזעזע שאירע שנה אחת לפני שנתבקש למתיבתא דרקייעא של ה'חזון איש'. המספר הוא בעל המעשה עצמו, יהודי בשם ר' יעקב פלדמן, מיוצאי דנילאב שבמחוז מרמרוש, המתגורר כיום בארץ ישראל.

יום אחד סיפר האיש לפי תומו את קורות חיו באזני רבי אליעזר קליין, רבו של 'קהל יראים' בעיר באר שבע. כאשר הייתי בן שבע עשרה שנה יצאתי את בית הורי לעבוד בעיירה הונגרית קטנה, אלמשפיזטי. עד מהרה שכחתי שם את החינוך שקבלתי בבית אבא. השתדלתי להסתיר את יהדותי גם מאימת הצוררים שהתחילו להשתלט שם משנת תש"ב (1942) ואשר הציקו ורדפו כל יהודי, אבל יכולתי להמשיך בזה רק עד שנת תש"ד (1944) אז העבירו אותי הנאצים ימח שמם עם אחי לאושוויץ אשר בפולין, אך נצלתי בנס, אחר כך הועברתי לטריזינשטט ושוחררתי משם בשנת תש"ה (1945). נשארתי לגור בצ'כיה עד שנת תש"ח (1948) ואז עליתי לארץ ישראל.

כאמור, ניתקתי כל קשר עם היהדות ועם החינוך שקבלתי בבית הורי. עבדתי לא רק בשבת, אלא גם בראש השנה וביום הכיפורים. בליל יום כיפור תשי"ג (1953) עבדתי כהרגלי. באותו לילה נראה אלי אבא, ר' חיים מרדכי ז"ל בחלום, לבוש קיטל לבן ומצוחצח, עטוף בטלית מצויצת, כמו בהיותו בחיים, ואמר אלי: 'חזור בתשובה! חזור לדרך שחינכתי אותך, אחרת שנותיך מקוטעות!' וכך חזר החלום ונשנה מידי לילה במשך שבוע שלם. והנה ליל שבת. בשעה מאוחרת בלילה נכנסתי לבית קפה בראשון לציון (בעיר זו הייתי עובד במוסך). אכלתי ושתייתי וחזרתי הביתה. נגשתי להפעיל את הרדיו, ובאותו רגע שמעתי קול קורא מאחורי: אוי ואבוי! אתה שוב חוטא?!' (געוואלד דו זינדיגסט ווייטערי.) 'פניתי לאחור והנה אני רואה כמו בהקיץ את אבי שניספה באושוויץ, ושוב עומד הוא לפני עטוף בקיטל ובטלית, ואני שומע אותו אומר לי: אל תחשוב שזה סתם חלום, באתי להזהיר אותך שתחזור בתשובה. בשמים כבר נחרץ עליך גזר דין שייכרתו ימך!' נבהלתי מהמראה. דמות אבי ז"ל נעלמה מיד. באותה שבת, כמובן, לא עשנתי סיגריות, לא הפעלתי רדיו, אולם במוצאי שבת הלכתי לקולנוע. בבואי הביתה, כאשר אך הספקתי לפתוח את הדלת, מיד ראיתי שוב את דמותו של אבי כמו בהקיץ, והוא מתחנן ומבקש לפני שאיטיב את מעשי, ואומר לי שזוהי אזהרתו האחרונה ...

באותה תקופה שמשתי כמנהל המסגרייה במוסך 'טיטניק' בראשון לציון. קמתי אפוא ביום ראשון בבוקר וחלקתי וסדרתי את העבודה בין הפועלים. אחר כך שמתי פעמי לבני ברק אל ה'חזון איש', אשר על אודותיו שמעתי מפי אנשים רבים, כדי לספר לו את החלומות. לפליאתי, כאשר אך עברתי את מפתן ביתו, החל ה'חזון איש' לדבר אלי בחומרה: 'אוי ואבוי, אתה עובד בשבת, בראש השנה וגם ביום הכיפורים, לאביך אין מנוחה בעולם העליון, נגזר עליך כרת.' הוא השלים את דבריו והמשיך לשב על כסאו כאילו מנמנם, השעין את ראשו בין שתי ידיו, ואני עמדתי לפניו נבוך ונסער. מהיכן הוא יודע?! לבסוף, אחרי כמה רגעים של צפייה, פקח ה'חזון איש' את עיניו ואמר לי: 'בזכות מצווה

גדולה שקיימת בנעוריק, יוסיפו לך ממרום ימים ושנים: מעכשיו תחזור למוטב ותלך בדרך הישרה כפי שחינך אותך אביך. האם תזכור איזו מצווה קיימת בנעוריק? 'השבת לך': 'אף על פי שהייתי מחלל שבת, מעולם לא פגעתי במישהו וגם צדקה נתתי.' השיבני החזון איש: 'אין די בכך, לא בזכות זה אתה זוכה שיקרעו את גזר דינך...'. אז נזכרתי, שכאשר הייתי בן ארבע עשרה שנה בערך, באה אלינו אישה ומסרה לאבא שבכפר פלוני מוטל ילד יהודי מת ואין מי שיטפל בו להביאו לקבר ישראל. אבי שלח אותי אל הכפר לבצע את הדבר, ואף על פי שהפעולה הייתה קשורה בסכנת נפשות כי היו גויים שהשתוללו אז בדרכים, והיה עלי לעבור יער שלם בפחד מוות, קיימתי את המצווה בתכלית השלמות. לשמע הסיפור נענע לי ה'חזון איש' בראשו ולא הוסיף לדבר.

כאשר יצאתי מביתו, קבלתי עלי לשמור תורה ומצוות כיהודי שלם – ומני אז אני רואה במעשי ידי ברכה והצלחה. (פאר הדור. ח"ד נ"ה) בספר 'פניני רבנו הקהלות יעקב' (צז) מובאים דברי מרן הגר"י קנייבסקי זצ"ל על סיפור זה; וכך אמר: 'זהו סיפור על ה'חזון איש' הפלא ופלא! סיפור נורא שלא נשמע כמותו! אח"כ הוסיף ואמר: 'כידוע שנשמות באו למרן ה'חזון' זצ"ל. ואביו של היהודי הזה בא אל ה'חזון איש' מעולם האמת וסיפר לו על בנו וביקש ממנו לתקן את בנו... זהו ה'פשט' של הסיפור', סיים.

דע לאן אתה נוסע (הרב שמואל רבינוביץ שליט"א)

אחד מגדולי בעלי תשובה בדורות הקדמונים, היה הצדיק רבי חיים מפיעטרקוב זצ"ל, בפולין, הידוע בכינוי "דוקטור ברנהארד" – שהתנהג בתחילת דרכו כמתבולל ונחשב בשעתו מגדולי הרופאים שבכל מזרח אירופה. באורח מופלא ביותר מצא האיש את דרכו בחזרה אל צור מחצבתו, ושב אל ה' בכל לבו, התעלה במדרגות, עד שהתפרסם כבעל רוח הקודש ורבים מחסידי הדור השכימו לפתחו.

בטרם חזר בתשובה, הוזעק פעם רופא זה ביום כיפור, אל מיטתו של רוזן פולני גוסס. ויהי כבואו לשם מצא שהחולה כבר נפח רוחו, וכי לחינם בא. אולם בשובו הביתה חלף על פני העיירה לעלוב, רכוב על סוסו, ושם הוזעק להגיש עזרה לכלת הרה"ק רבי דודל זי"ע שנתקפה בציריה. הרבי ברכו כי "בזכות המצווה הגדולה שקיים עכשיו, ימחלו לו כל העבירות שעשה עד עתה". לאחר מכן הפליג עמו בשיחה ארוכה, שיחה מלב אל לב, עד אשר נגע בציפור הנפש שלו, כשהרבי קורא ברגש: "חיים דוד, אילו היית חוזר בתשובה, היית גורם בכך נחת רוח עצומה לאביך שבשמיים...". באותו רגע נמס לב האבן. הנשמה הטהורה הפשילה מעליה את הקליפה וחזרה לכור מחצבתה.

אחרי זמן כשהעביר לפני העיניים, את ההשתלשלות הנאדרה של חזרתו אל האור הא-לוקי, נזכר רבי חיים דוד זצ"ל בדברים המאלפים שאמר לו הצדיק באותו יום כיפור:

בספר "שמואל" מסופר (שמואל, א' ט' א"ו) כי לפני שנמשח שואל למלך על ישראל, אבדו לאביו אתונות והוא יצא עם נערו לחפש אחריהם. עברו שניהם בצוותא הרים וגאיות, חיפשו בלא הפוגה במשך שלושה ימים ולא מצאו. משלא עלה בידם לגלות את האתונות, אמר הנער אל שואל: לא הרחק מכאן יושב שמואל הרואה – הנביא, הבה ניגש אליו "אולי יגיד לנו את הדרך אשר הלכנו עליה?" שאל הרבי מלעלוב זצ"ל: למה הפסוק משתמש בלשון עבר "אשר הלכנו עליה?" מדוע אינו אומר "אולי יגיד לנו את הדרך אשר נלך בה?" הרי חפצם היה לקבל את עצת הנביא על הדרך שבה ראוי להם ללכת מכאן והלאה? אלא, המשיך והסביר לו הרבי זצ"ל, כל דרך אשר אדם הולך בה יש לה תכלית. אין אדם הולך סתם ככה, לחינם. למראית עין הייתה הליכת שואל הליכת – שווא, כי את האתונות לא מצא, אבל, לאמיתו של דבר הלך אז בדרך שהוליכה אותו אל הכתר. וזה מה שרצה לברר אצל הנביא שמואל מדוע הוא נשלח לחפש אתונות של אביו כשהם כבר לא נמצאים. ככה גם אתה היום, אמר לפרופסור המהולל. יצאת להגיש עזרה לפריץ שכבר מת. נסיעה לחינם – הלא כן? אך לאמיתו של דבר הוליכו אתכם דרך זו ישר אל המבוע... אל מקור חייך.

האדמו"ר רבי שמעון נתן נטע בידרמן (השני) מלעלוב זצ"ל

כל ימיו זעק על המכשלה של הדיבור בעת התפילה. עד היום רבים המקבלים על עצמם עניין זה רואים ישועות ונפלאות בכל העניינים. אין ספק, כי הרב מסר את נפשו למען עם-ישראל וידע את מועד פטירתו. בסעודה שלישית של שבת שובה הרב חזר 5 פעמים על המשפט שלוקח על עצמו את חטאי עם ישראל ומוסר את נפשו עליהם. לאחר מכן התעניין איזה יארצייט יש ביום-הכיפורים, ואיש לא עמד על סודו. כאשר עלה על יצועו - לראשונה לא הכין מים לנטילה כדרכו בקודש, קרא קריאת שמע וביקש מהמשב"ק ר' שמחה קרקובסקי, שיסדר לו את הכיפה, ובאופן חריג ביקש ממנו ליישר את רגליו על המיטה, דבר שמעולם לא ביקש. כידוע ליודעי ח"ן, יש עניין מיוחד לסדר את הגוף לקראת יציאת הנשמה. הרב סימן בתנועת יד נחרצת למשב"ק לצאת, ואז הצדיק נתבקש לבית-עולמו. נפטר ביום הכיפורים, י' תשרי ה'תש"ע (2009). חי כ-79 שנים. ציונו בהר הזיתים.

כל חבריי שנישאו בפרק הזמן בו אני נישאתי כבר היו הורים לילדים, ערכו בריתות וקידושים והובילו עגלות ילדים ברחובה של עיר. רק אנו נשארנו מאחור. עוד שנה ועוד שנה, וכבר שנים אחדות חלפו מאז עמדנו תחת החופה ועדיין לא נפקדנו. השקענו אלפים רבים של דולרים בטיפולים רפואיים, אך הם לא הצליחו. מדי פעם היינו מתבשרים "בשורה" שפצעה את לבנו כי הטיפול שוב לא הצליח. אבל עוד היינו חדורי ותקווה כי יום יבוא וניוושע. לאמונה החזקה שלנו היה אחראי מלאך, והוא האדמו"ר מלעלוב, שכל הזמן עודד ויעץ לנו להמשיך בטיפולים למרות האכזבות הגדולות כיוון שהטיפולים הללו מאד

יקרים, ומניין לו לאברך כולל כמוני אלפי דולרים, נכנסנו לחובות, אך מה לא עושים למען ילדים.

מדי פעם ספגנו עוד סטירת לחי מצלצלת וכואבת בדמות תשובה שלילית נוספת, אבל קיבלנו הכול באהבה. האמנו, כי בסופו של דבר נזכה בפיצוי הולם על כל הצער והסבל. והנה יום אחד זה קרה. בתום סדרת טיפולים ממושכת ויקרה, כרוכה בהרבה ייסורי גוף ונפש. אבל היינו מוכנים להכול ובלבד שנוכל לברך סוף סוף על המוגמר. לא אשכח את היום בו ביקרנו אצל פרופ' דור בתל אביב, מגדולי המומחים בארץ בתחום, אם לא הגדול מכולם, והלה הטיח את האמת בפרצופנו: "חבל על כל הכספים העצומים, שאתם משקיעים בטיפולים היקרים האלו! לא תוכלו ללדת ילדים. חבל על כל המאמץ שלכם". היינו המומים וכמעט התעלפנו מול המילים הכואבות, פוצעות הלב. אך הרופא, כדרכם של רופאים, חשב לנכון לומר את דעתו הרפואית המקצועית, כדי שנחדל לשגות באשליות. "תשמעו" יעץ לנו לקינוח בהוסיפו לזרות מלח על פצעינו. "התור לאימוץ ילדים ארוך וממושך ויכול לארוך שנים. הירשמו כבר עתה כדי שתוכלו לאמץ ילד".

מתל אביב נסענו הישר לבני ברק אל שיכון ה'. נכנסנו לחדרו של הרבי הקדוש מלעלוב זיע"א, כמי שנכנס לחדר טיפול נמרץ, ואך עמדנו מול מבטו הרחום והחנן פרצנו בבכי מר. בכי שניקז לתוכו סבל, ציפיות שהתנפצו, אכזבות קשות ומפח נפש של שנים. את כל הצער והמרירות שפכנו באותו בכי, שבכינו בחדרו של הרבי מול עיניו הטהורות. באהבה רחמיאית אין קץ, כמו אב אוהב פנה אלינו הרבי זצ"ל ואמר לנו במילים פסקניות. "אל תעשו יותר מאומה, ואל תדברו עם אף אחד חוץ ממני בעניין זה. עם שום אדם, ותכנסו אליי מיד אחרי החגים".

למחרת שמחת-תורה נכנסנו לחדרו, ואז אמר הרבי זצ"ל את המילים הבאות: "כל זמן שהפרופ' והרופאים נתנו תקווה, אמרתי לכם, שתלכו לטפל בעניין. אך לאחר שהפרופסור בעצמו אומר, שאין שום תקווה זה לא תפקידו". ופתאום, לנגד עינינו הנדהמות קם הרבי מכסאו בסערת נפש בלתי אופיינית וצעק לעברנו: " בקרוב תבשרו לי בשורות טובות! . "לאחר שבועיים! התברר, כמה קצרה ידם של הרופאים, ואז התגלה, כמה ארוכה ידו של הקב"ה. נושענו באופן על טבעי, וביום י"ז בתמוז אותה שנה נולד בנו הבכור ישראל. בהכוונתו של האדמו"ר שיעץ לי לקרוא לו ע"ש הבעש"ט הקדוש זיע"א. היינו המאושרים באדם, לאחר שזכינו לפרי בטן. אך יש לסיפור זה עוד המשך מפתיע.

עברה שנה ועוד שנה, והנה בליל יום כיפור לפני כשנתיים, עלה הרבי הקדוש בסערה השמימה. אם כולם הרגישו כיתומים, אנו חשנו עצמנו כיתומים כפולים ומכופלים. הרבי היה המשענת שלנו בתקווה לילד נוסף, והנה איננו כי לקח אותו אלוקים! בערב חג השבועות ה'תש"ע, עלינו לציונו הקדוש בהר הזיתים כשאנו מסתמכים על מאמר חז"ל "גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם". לקחנו עמנו את בנו שרוליק, שהיה כבר ילד בן כמה שנים, וכל הזמן היה שואל, במה שונה הוא מכל חבריו, שלהם יש אחים קטנים, ורק הוא בן יחיד.

עמדנו על ציונו הקדוש בהר הזיתים, כשאנו נושאים תפילה משתפכת ממעמקי הלב, אבל הגדיל לעשות בננו הקטן שרוליק שבכה מרה מקרב לב " : מדוע שונה אני מיתר חבריי, להם יש אחים קטנים, ורק לי אין עם מי לשחק?! אני רוצה אח קטן", פילחה בכייתו את הדממה. באותו רגע ידענו שנושענו. במה שעוסק האדם בעולם הזה, עוסק הוא גם בעולם הבא. מן המפורסמות היה צערו וכאבו של הרבי זיע"א בחייו לצערו של ינוקא, וכמה התכרכמו פניו לשמע קול בכייתו של ילד קטן. ידענו, כי כמו בחייו, גם עתה לא תוכל נשמתו הטהורה של הצדיק לשמוע את קול בכיו של הילד הפעוט בלא להיעתר לו. ואמנם זמן קצר אחרי כן נושענו בשנית. אך הנה החלו מתגלות בעיות קשות וחרדה נכנסה בלבנו, שמא כל עמלנו ירד לטמיון. או אז החלטתי לעלות על ציונו הקדוש של הרבי ושם לקבל על עצמי את הדבר שהיה נקודת לבו: לא לדבר כלל בשעת התפילה וקריאת התורה! ידעתי כי דבר זה היה חשוב בעיניו עד מאד וכל השנים עשה הכול עד שהצליח להטביע את חומר האיסור בדמה של עדתנו הקדושה, וכיון שכך, אם אקבל על עצמי קבלה כזו, ובו דאי איוושע. עליתי על ציונו הק' ושם עשיתי כפי שאמרתי וקיבלתי על עצמי את הקבלה האמורה ומאז ב"ה שומר אני עליה בכל כוחי. אשתקד ביום כ' אדר א' ה'תשע"א, הכנסתי בבריתו של אברהם אבינו ע"ה את בני השני, שמעון נתן נטע, לאורך ימים טובים.

הערת המלקט: גם אנכי עברתי תקופה של שלש שנים לאחר נישואי שכלל החל מהשנה השנייה הפניות וביקורים אצל רופאים ומומחים שונים. לקראת סיום השנה השלישית, הגענו לפרופסור שנחשב לאיש הבכיר בניו יורק בנושא זה. לאחר מספר בדיקות התישבנו במשרדו המפואר לשמוע מה יש בפיו.

המשפט הראשון שיצא מפיו היה. האם חשבתם על אימוץ? היינו בהלם. עזבנו את משרדו שבורים לגמרי. סיפרתי את כל הסיפור לרבי, הרב מנשה קליין (הקטן) זצ"ל וגם הוא אמר שזה לא תפקידו של הפרופסור. כחודשיים אחרי פסיקת הרופא נכנסה אשתי להריון ובעזרת השם נולד הבכור ואחרי כשנתיים נולד אחיו ואחריהם עוד.

תמיד חלמתי לחזור לפרופסור עם כל ילדי ועשרות נכדי להגיד לו הנה הילדים המאומצים שלנו.

היין שבקבוק לא יגמר (סיפורי צדיקים, גליון 366)

בעיר וינה המעטירה, התגורר פעם יהודי שעיסוקו היה יינן, הוא היה עושה יינות שטיבם היה מפורסם ככל הגלילות כטעימים במיוחד. מרחוק ומקרוב היו באים אליו יהודים כדי לקנות אצלו יין לצרכי שבת וחג, וכן לצרכי סעודה של מצווה. יהודי זה היה נוהג שאם ארעה ברית מילה בעיר, היה נותן לבעל הברית בקבוק יין במתנה. היין הזה היה טעים באופן מיוחד, ואלה שזכו לטעום ממנו העידו כי טעם גן עדן לו. ואם מישהו ביקש לקנות ממנו מאותו סוג יין מיוחד ומעולה, היה מתנה תנאי שהיין ישמש רק לצרכי קידוש והבדלה.

היו אנשים לא מעטים שרצו לדעת את סודו של אותו יין מיוחד במינו, אולם היינן השיב כי את הסוד הזה הוא לא יכול לגלות. בבוא הזמן כאשר היינן חיתן את בתו הצעירה, הוא ערך לכבוד המאורע סעודה כיד המלך. בתום הסעודה, כאשר מילאו שתי כוסות לברכת המזון, אחת לברכה והשנייה לשבע ברכות, שאחר כך מערבבים את היין ביניהם ונותנים לשתות ממנו לחתן ולכלה, נטל בעל השמחה בקבוק יין מאותו המין המשובח וחילק בעצמו למסובים, כולם רצו לטעום מהיין המשובח, והוא חילק וחילק בהוסיפו מהבקבוק לכוס של ברכה, והבקבוק לא התרוקן עד שאחרון הקרואים קיבל את חלקו. אז התפוצץ לפתע הבקבוק הריק והתנפץ לרסיסים בקול רעש גדול. כל הקרואים קראו בקול רם מזל טוב! מזל טוב! כמו בשעה שחתן שובר את הכוס מתחת לחופה. רחש עבר בציבור הגדול של הקרואים שבמו עיניהם ראו את האירוע המופלא, כל העיניים היו נשואות אל בעל השמחה ממנו ציפו לשמוע הסבר על מה שקרה ולהיודע סוף סוף את סודו של היין המיוחד במינו.

היינן שלנו לא חיכה שיבקשוהו הרבה הוא נעמד על רגליו ופתח בסיפורו המרתק: אודה את ה' בכל לבי, פתח ואמר היינן, עד כה הודיתי לה 'בלבי פנימה, אולם עתה הגיעה השעה לספר את הסוד לעדה כולה לכל הנאספים כאן, שמעו אפוא גם אתם ותראו במו עיניכם כמה גדולים מעשי ה'. לפני שנים רבות בעת שהייתי אברך צעיר מיד אחרי החתונה, הייתה פרנסתי על אומנות המילה, הייתי מוהל מומחה ומעולם לא סירבתי ולא דחיתי הזמנה, כאשר צריך היה להכניס ילד יהודי לבריתו של אברהם אבינו עליו השלום, תמיד עשיתי את מלאכתי בשמחה, הן אם בעל הברית היה עשיר והן אם היה עני מרוד שממנו לא לקחתי פרוטה אחת כשכר טרחתי. כאמור תמיד עשיתי את מעשי בזריזות ובשמחה מבלי להתחשב בטרחה ובקשיים שהיו כרוכים בדבר.

פעם אחת היה זה ערב יום כיפור בבוקר, נכנס אלי יהודי כפרי ובקשני לבוא עמו לכפר כדי למול את בנו שאשתו ילדה לפני שמונה ימים. אני שואל אותו איפה הוא גר? והוא נותן לי שם של כפר, אני שואל אם יש לו עגלה עם סוס? והוא משיב בשלילה, אין לו הוא בא ברגל, האם אתה יכול לשכור עגלה עם סוס? אני ממשיך לשאול, והתשובה שוב שלילית, אין לו כסף והוא בא והולך ברגל. כמה זמן הולכים? כשעה, הוא אומר חסר סבלנות, עוד שאלתי אותו אם יודע הוא שהיום ערב יום כיפור? והוא אומר באדישות גדולה שכן הוא יודע שצריך לצום, אבל זה לא עושה עליו שום רושם כי הוא צם לא אחת גם במשך השנה. ראיתי שיש לי כאן עסק עם יהודי כפרי פשוט שבפשוטים, הרהרתי ביני לביני מה עלי לעשות, מצד אחד עסק שכזה לא עלינו ולא עליכם, להיסחב רגלי במשך חצי יום הלך וחזור לכפר ובחזרה, ובקושי להגיע הביתה כשעה לפני כל נדרי, ומאיך, מיד תפסתי את עצמי אם מזדמנת לי מצווה יקרה כזו של ברית מילה דווקא בערב היום הקדוש, האם עלי לוותר עליה רק בגלל אי הנוחות שהיא כרוכה בו? אדרבה, עלי להיות שבע רצון ולהזדרז ואכן מיד אמרתי ליהודי הכפרי, בוא ונלך, מיד לקחתי את מכשירי המילה שלי ויצאתי לדרך עם היהודי, הוא צעד צעדים גדולים ומאוששים כחיל, אני בקושי נסחבתי אחריו, כבר ראיתי שאם אצלו אורכת הדרך בקצב כזה כשעה, הרי אצלי תארך

שעתיים, אני מאחל לעצמי שאצליח לחזור הביתה שעה קלה לפני הסעודה המפסקת, כדי שאוכל לאכול משהו לפני הצום .

היהודי הכפרי לא היה מרוצה מקצב הליכתי, בראותו כי אני הולך לאט, אמר לי כי אין לו זמן להיסחב כמו צב, הוא ילך קדימה ואני אבוא אחריו, הדרך ישרה לכפר ואין מקום לטעות. באומרו זאת הוא החיש את צעדיו ונעלם מעיני . בהגיעי לכפר עייף ויגע, התעניינתי איפה היולדת גרה? נכנסתי לבית שבו לא היה איש זולת האימא עם התינוק שלה, לשאלתי איפה בעלה? השיבה האישה כי היא לא יודעת, בוודאי בעבודה , הוא אמר לי כי המוהל יסתדר בלעדיו הוסיפה. להשתוממותי לא היה גבול, לא תיארתי לעצמי שיהודי יכול להיות כה אדיש לקיום מצוות מילה של בנו, איך הוא יכול להרשות לעצמו לא להיות נוכח בברית המילה של הבן? אך לא היה לי זמן רב להרהורים , מה עושים עכשיו, איך אפשר למול תינוק בלי סנדק שיחזיק אותו על הברכיים? הרי זה סכנת נפשות. אני יוצא החוצה כדי לראות אם אפשר למצוא יהודי שיתנדב להיות סנדק, אני עומד ומחכה זמן רב, אך איני רואה יהודי לנגד העיניים, שואל שכן אם גר כאן בכפר עוד יהודי, והוא אומר שלא. נעשה לי רע על הנשמה , מחכה ומחכה אובד עצות, פי ממלמל תפילה: מי שענה לאברהם אבינו בהר המוריה הוא יעננו .

לפתע אני מבחין מרחוק ביהודי עם תרמיל על הגב ההולך במהירות, ואני רץ לקראתו בשמחה רבה, ומבקשו להיכנס ולהיות סנדק לרך הנימול, אני אומר לו כי ה' שלח אותו לכאן כדי לעזור לקיים את המצווה הגדולה למול ילד יהודי, ולא עוד אלא שיזכה להיות סנדק. אך דברי לא עושים על הקבצן כל רושם, מה סנדק, איפה סנדק? הוא אומר בזלזול מופגן, אני ממחר העירה, היום ערב יום כיפור ואם אגיע בזמן אוכל עוד לעשות כמה מטבעות מפדיון כפרות, וכבר רוצה להמשיך בדרכו. אני שואל אותו כמה הוא חושב להרוויח היום מפדיון כפרות ? והוא אומר, רובל שלם, שגם בשבילי היה אז סכום לא קטן , זה היה כל רכושי אותו חסכתי מפי, כדי שיהיה לי כסף להיכנס לשותפות לקניית אתרוג, אבל לא הייתה לי כל עצה, אלא להבטיח לקבצן כי בבואנו העירה אתן לו את הרובל, ובלבד שיסכים להיות הסנדק שאוכל למול את הילד . לבסוף הוא הסכים, נכנסנו הביתה והקבצן התיישב על הספסל אותו העמדתי ככיסא של אליהו, ולקח את התינוק על ברכיו, אני מלתי אותו כדת וכדין, וברוך השם הכל עבר בשלום, לאחר מכן החזרתי את הילד לאמו, ואמרתי לה שהואיל ולא היא ולא אני ולא בעלה לא יודעים איזה שם לתת לו, קראתי לו בשם אברהם, ואני מקווה כי הוא יגדל לתורה לחופה ולמעשים טובים.

מבלי לאבד זמן נוסף, יצאנו לדרך בחזרה לעיר אני המוהל והסנדק, כיוון שהוא הלך יותר מהר, הוא הלך קדימה והשאיר אותי הרחק מאחוריו , אני בקושי סחבתי את רגליי והגעתי הביתה שעה קלה לפני השקיעה. בהכנסתי הביתה הייתה על השולחן מוכנה הסעודה המפסקת, אולם אני עוד לא הייתי במקווה כדי לטבול לפני היום הקדוש, ולא היה מספיק זמן גם לאכול וגם ללכת למקווה, עשיתי מהר חושבים והחלטתי שמוטב לי ללכת למקווה מאשר לאכול, ורק מזגתי לעצמי כוס יין מהבקבוק שעמד על השולחן.

באותו רגע ממש נכנס הבית הקבצן שהסכים לשמש סנדק לתינוק שמלתי, נתתי לו את הרובל שהבטחתי לו והצעתי גם לו כוס יין, אמרנו לחיים וכן גמר חתימה טובה, והקבצן הרים את ידיו ובירך אותי שאזכה לעשות את כל המצוות בשמחה, באומרו זאת הוא גם הבטיח כי היין שבבקבוק לא ייגמר, כל עוד לא אשיא את אחרון ילדי ולא נברך שבע ברכות בחתונה זו.

הינן סיים את סיפורו המעניין, באומרו מאז לא ראיתי את הקבצן - סנדק יותר, אולם כפי שהנכם רואים, ברכתו נתקיימה היום, כאשר זכיתי בעזרת השם להשיא את בתי הצעירה, טעמנו כולנו מהיין ההוא שהספיק לכולם לפני שאזל מהבקבוק, שיהיה זה סימן טוב ומזל טוב לנו ולכל ישראל כל הנוכחים השיבו אמן כן יהי רצון.

הלב נשאר

"רבי, עזור לי!" היה זה בליל יום כיפור. בעיירה ברדיטשוב בית הכנסת כבר מלא מפה לפה, מחכים לרבי לוי יצחק שיגיע כדי שיתחילו בתפילת 'כל נדרי'. הרב יושב בחדרו, מרגיש שעדיין איננו מסוגל לקבל את היום הקדוש, כשלפתע נכנסת אישה בוכייה לחדר: "רבינו, בעלי עזב את הבית, נשארתי לבד עם הילדים, לא יכולה יותר. תעזור לי!" מה קרה?", שואל רבי לוי יצחק מברדיטשוב, "למה הוא הלך פתאום?" בעלי אומר שאני שחורה", אומרת האישה בדמעות. והיא מסבירה. "אני עובדת קשה, מנקה תנורים מבוקר עד ליל, חוזרת מפויחת לבית, ובעלי אומר שאני שחורה..." רבי לוי יצחק שואל, "ומה את עונה לו כשהוא אומר לך שאת שחורה?" "אני אומרת לו שזה רק לכלוך! שזה רק חיצוני, שבתוך הלב לא השתנה כלום." וליבו של סגורן של ישראל רועד. רבי לוי יצחק מרגיע ומעודד אותה, לא עוזב את החדר עד שהאישה רגועה והוא מבטיח לה שיעשה הכל להחזיר את בעלה הביתה. וכשהיא יוצאת, נוטל הרב את כובעו וממהר לבית הכנסת.

פתאום הדלת נפתחת לרווחה, הרב נכנס וניגש לארון הקודש, פותח את דלתותיו ובוכה". ריבונו של עולם, אנחנו שחורים, אז מה? אתה לא רואה שזה רק לכלוך, שזה רק חיצוני ובתוך הלב לא השתנה כלום? אנא ה', גם אם חטאנו והתלכלכנו עדיין בפנים הלב בוער ורוצה לעובדך, עדיין אנחנו זכים ומתגעגעים, בבקשה אבאל'ה, תסלח לילדים שלך, תנקה אותם מהלכלוך ותיתן להם שנה טובה."

המחזור הפתוח (פניני בית לוי, גליון 348)

היה זה ליל כל-נדרי. הבעל-שם-טוב עמד בבית מדרשו בקיטל וטלית והתכוון לתפילת יום הכיפורים. פתאום נראה כאילו צל עבר על פניו הקדושות, ניכר היה כי משהו מעיק על ליבו, אך איש לא העיז לשאול אותו לפרש הדברים. את תפילת כל-נדרי אמרו בכוונה גדולה, ולאחריה, לפני שפתחו בתפילת ערבית, הכריזו על הפסקה קצרה. הבעל שם טוב עמד על מקומו שקוע בהרהורים, ולפתע השתפך על שפתיו חיוך רחב ומאושר והוא ציווה על החסידים להתפלל ערבית.

במוצאי יום כיפור היה הבעל-שם-טוב במצב-רוח מרומם והוא סיפר לתלמידיו את הסיפור הבא: בכפר אחד התגורר חוכר יהודי. הוא היה יהודי נעים הליכות, ובעל-האחוזה, אשר החכיר לו את אדמותיו, העריכו מאד והתייחס אליו כאל ידיד אישי. חוכר זה נפטר ביום בהיר אחד והותיר אחיו אלמנה צעירה וילד קטן. לא היו ימים מרובים עד שגם האלמנה נפטרה מרוב צער והילד הקטן נותר יתום בלי אבא ואימא. בעל האחוזה, שהיה, כאמור, ידידו של החוכר היהודי, לקח עתה את היתום הקטן אליו. ילדים משלו לא היו לו והוא נקשר בעבותות האהבה אל הילד היהודי הקטן, בו טיפל כאילו היה בנו יחידו. כך עברו שנים אחדות, הילד גדל בביתו של בעל האחוזה הנוצרי בעושר ומותרות ולא ידע כלל על מוצאו היהודי. פעם אחת, כאשר שיחק עם ילדים אחרים שבאו עם הוריהם לביקור אל בעל-האחוזה, נפלה קטטה ביניהם ואחד הילדים האורחים קרא לו "ז'יד" (יהודי), באומרו כי הוא אינו בנו של בעל-האחוזה כי הוריו היו יהודים. הילד המבוהל רץ מיד אל בעל-האחוזה ושאלו לפשר הדבר". מה אכפת לך האם זה נכון?" ניסה בעל-האחוזה להרגיעו ולהסיח את דעתו. "אתה הלא יודע כי אני אוהב אותך כאילו היית בני יחידי ואני גם קבעתי אותך כיורשי היחידי. כשתגדל, כל אשר לי – כסף, זהב, שדות וכרמים יעבור לרשותך".

הילד – נקרא לו יוסלה – ביקש את בעל האחוזה שיספר לו קצת על הוריו, מי הם היו ומה היו מעשיהם. בעל האחוזה סיפר לו כי הוריו היו אנשים ישרים, יהודים חרדים שנמנו על ידידיו הטובים. אולם – הוא הוסיף – הם היו עניים מרודים ולא השאירו לך דבר מלבד איזה ספר ישן ושקיק בלוי ומיושן. יוסלה ביקש לראות את הדברים שהוריו השאירו עבורו ובעל האחוזה, ששמר על הדברים כעל מזכרת, הראה לו שקיק של טלית ישן-נושן וספר עבה שהיה מחזור של הימים הנוראים. יוסלה פתח את המחזור אולם הוא לא ידע לקרוא בו מילה אחת. הוא גם לא ידע למה משמש השקיק. למרות זאת הוא ביקש מבעל האחוזה שיתן לו את הדברים הללו ולאחר שמבוקשו ניתן לו הוא שמר על המחזור והשקיק מכל משמר והם היו בעיניו – מבלי לדעת למה ומדוע – כמשהו קדוש שיש לנהוג בו כבוד.

עברו ימים אחדים ויוסלה יצא לטייל בכפר. תוך כדי טיול הוא ראה יהודים האורזים את חפציהם ומתכוננים לנסיעה". האם אתם נוסעים ליריד?" שאל יוסלה, אותו חשבו היהודים כבנו של בעל האחוזה. "לא", השיבו היהודים, "אין אנו נוסעים הפעם ליריד. אנו נוסעים לראש השנה לעיר הסמוכה, כדי שנוכל להתפלל יחד עם כל היהודים". "מה זה ראש השנה?" – שאל הילד, והיהודים סיפרו לו כי ראש השנה הינו יום הדין, בו מבקשים היהודים מריבונו-של-עולם שייתן להם שנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות. היהודים הסתכלו על יוסלה בעיניים מהן ניבט העצב והשתתפות בצער ויוסלה הרגיש בעליל כי היהודים מרחמים עליו, אולם הם פחדו מבעל-האחוזה ועל כן לא יכלו לומר לו יותר.

בלב בלתי שקט חזר הילד לבית בעל-האחוזה, הוא לא מצא לעצמו מנוח: משהו טמיר ונסתר משך אותו אל היהודים. הלא יהודי הנהו! בלילה ההוא חלם חלום בו ראה את

אביו המנוח שאמר לו: "יוסלה בני, הלא אתה יהודי! לך לבית הכנסת להתפלל יחד עם כל היהודים, ובורא העולם יאזין לתפילתך. "למחרת בלילה הוא שוב חלם, והפעם הייתה זו אמו. היא אמרה לו: "בני יקירי, אתה הלא יהודי! מקומך בין אחיך היהודים ולא בביתו של בעל האחוזת. היום ראש השנה. לך אל אחיך היהודים, עדיין לא מאוחר מדי! "למחרת היום היה יוסלה עצוב ומדוכא ולא מצא לעצמו מנוח. למזלו נסע בעל האחוזת לצייד, כך שיכול היה להרהר על החלומות המוזרים שפקדוהו. משהו טמיר משך אותו אל אחיו היהודים ...

בהחלטה נחושה הוא לקח את שיק הטלית ובו המחזור שקיבל בירושה מאביו ויצא לדרך. ימים אחדים הוא נדד בדרכים עד שהגיע לעיר גדולה, שאל איפה בית הכנסת היהודי ונכנס לשם. עייף, שבור ורצוף הוא הגיע לשם לפנות ערב. היהודים בבית הכנסת עמדו עטופי לבנים והתפללו בכוונה ובדבקות. היה זה ליל יום כיפור והמתפללים אמרו כל נדרי. הנער היהודי האזין לתפילותיו של אחיו והן נגעו ללבו; גם לבו הצעיר רצה להשתפך בתפילה מתוקה לפני ריבונו-של-עולם אולם הוא לא ידע כיצד מתפללים. כאב הלב של הנער היהודי התועה קרע שחקים.

גם אותי – המשיך הבעש"ט את סיפורו – אפף צער על גורלו של הנער היהודי וחששתי שמא יברח הנער מבית המדרש ויאיבד, חס וחלילה, לכלל ישראל. אולם פתאום פתח הנער את המחזור אשר בשקו, פתחהו באמצע ואמר: "ריבוננו-של-עולם! אינני יודע מה להתפלל וכיצד להתפלל, מה לומר ומה לבקש. הא לך, ריבוננו-של - עולם, כל המחזור כולו ויהי רצון מלפניך כאילו התפללתי את כל התפילות!" באומרו זאת שיקע יוסלה את פניו במחזור הפתוח ודמעות מרות פרצו מעיניו. דמעות עמדו בעיני התלמידים כשסיים הבעל-שם-טוב את סיפורו. ולפעמים בשעת התפילה, שעה שנזכרו בקורותיו של הנער היהודי התועה, שהגיע אל המנוחה ואל הנחלה, הרהרו: "ריבוננו-של-עולם! הרי אנו לפניך כאותו נער תועה! וכי יודעים אנו כיצד להתפלל וכיצד לכוון את הכוונות הטהורות של התפילות? הא לך כל הסיפור, בו מצויות כבר כל התפילות וכל הכוונות. קבל תפילותינו הבאות מעומק הלב ותן לנו שנה טובה ומתוקה!"

הניצוץ היהודי (פניני בית הלוי, עלון 451)

יהודים רבים מאוד גלו לסיביר בשנות מלחמת העולם השנייה ואחריה, רבים מהם מברית המועצות (לשעבר). אחד המיוחדים שביניהם היה ר' מנדל פוטרפאס, חסיד חב"ד ששהה שם במחנה המעצר, (ומי שהיה לימים המשפיע החב"די המפורסם), ומה שהעסיק אותו כמובן, הן ביום יום ובפרט בתקופת החגים, היה הצורך והרצון לשמור תו"מ, גם ביערות השלג שם בסיביר, ובכלל זה שמירה על התפילות מדי יום ובחגים. ובפרט הזה היה קיים קושי מיוחד בימים הנוראים, משום שאם בימים רגילים, זכרו האסירים היהודים את התפילה בע"פ בדרך כלל, אבל בימים הנוראים שבהם מרבית התפילות ובפיוטים קשה היה לזכור את כל נוסח התפילה. וכך נותרו קומץ יהודים במחנה בימים הנוראים ללא טלית, מחזור, מנין ושופר, וניסו לדלות מזיכרונם קטעים מן התפילות והפיוטים, עד

שבסופו של דבר הם הצליחו איכשהו לשחזר – לפחות חלק מן התפילות. ה"פלוס" – אם אפשר לכנות זאת כך – במצב כזה הוא, שכל קטע בתפילה מקבל משמעות חדשה ואחרת, מעמיקים ומתבוננים יותר בכל קטע, משום שאם סוף סוף הצלחתי להיזכר בו-אני מייקר אותו, וככל דבר שבא לאדם במאמץ ובקושי, שבאופן טבעי הוא מייקר אותו ביותר.

תוך כדי שחזור קטעי התפילה והפיוטים הגיע ר' מנדל לפיוט הידוע: וכל מאמינים, [פיוט מפורסם שבקהילות האשכנזים נהגו לאומרו בר"ה וביוה"כ] מתרפק הוא בנוסטלגיה על העבר, והוא חוזר שוב ושוב על המלים שבהם הוא נזכר, במנגינה המיוחדת, ותוך שימת לב למשמעות הדברים וכו"ל. ואז, תוך כדי הניגון נפל בלבו לרגע הרהור מסוים – האומנם - הוא אומר לעצמו? האם כל אותם בולשביקים, יבסקים, קומוניסטים, ואתאיסטים שמקיפים אותי כאן במחנה יום יום, - שבחלקם הגדול היו לצערנו בני אברהם יצחק ויעקב שדימו בנפשם שהנה הולכים הם "לתקן עולם במלכות הקומוניזם" - ה' ירחם-, האם גם הם מאמינים? וכל מאמינים, האומנם? האם כל אותם אלו שאני סובל מהם קשות מדי יום, אלה שרומסים ברגל גאווה את כל הקדוש והיקר לעם ישראל, אלה שבזים לכל דבר שבקדושה, אלה שטוענים שהדת אינה אלא "אופיום" להמונים - חלילה - האם הם מאמינים "שהוא ואין בלתו", "שהוא כל יכול", "שהוא מלך עולם" (מתוך הפיוט "וכל מאמינים ???") ר' מנדל כחסידי וכמאמין לא הניח להרהור זה לקנות שביתה בלבו והוא מיד דחה אותו על הסף, "אם במחזור כתוב וכל מאמינים, הרי שהאמת היא כך, ולמרות שבעיני בשר הדברים נראים אולי אחרת, עדיין בוודאי כולם מאמינים." ובכל זאת ניקרה המחשבה בלבו, וכל מאמינים? בו בזמן שהוא רואה לנגד עיניו את ההיפך הגמור.

וכך חלפו עברו להם מספר ימים, עד שבאחד הלילות שאחרי יום כיפור שוכב ר' מנדל על דרגשו בבקתת האסירים – דרגשו היה הדרגש התחתון שיצא מן הקיר-ובשעה מאוחרת בלילה הוא שם לב שברנש מסוים ששכב על דרגש עליון, מביט בו במבט נוקב. הוא החל לפחד, ובהחלט הייתה לו סיבה טובה לחשוש, משום שבמקום הזה חיי אדם לא היו שווים הרבה ומעשי רצח בין האסירים היו דבר שבשגרה, ר' מנדל הרהר בלבו שהברנש עצום הממדים הזה יכול למולל בשתי ידיו "פרעוש" כמוהו..... פניו המגושמים היו כפני שודד ורוצח, ואז לפתע ירד הברנש ממשכבו והחל להתקדם לכיוונו. ר' מנדל התמלא פחד וחרדה, את אשר הוא יגור ממנו בא לו, הוא היה בטוח שהנה עוד מעט קיצו בא חלילה. ואז שואל אותו הברנש בקול מחוספס: אתה יהודי? ור' מנדל משיב בלחש: כן, לתדהמתו עונה לו הברנש: "גם אני." ר' מנדל כמעט נפל ממיטתו מרוב התרגשות, המלים נעתקו מפיו, ולאחר אתנחתא קלה אומר לו הברנש בהתרגשות – "אתה יודע, אני צמתי ביום כיפור!"..... לא ידעתי מתי יום כיפור ואף לא חשבתי על זה כמובן, אבל כשעבדתי בקבוצה בה אני מוצב ראיתי כמה אסירים יהודים שקיבלו רשות לטייל בחצר במשך רבע שעה תחת שמירה כבידה כשראשיהם כפופים כלפי מטה וידיהם שלובות מאחור, ולמרות הסיכון הגדול שמעתי את אחד מהם לוחש לחברו: מחר יום הכיפורים... וכשמעתי זאת נזכרתי ביום הקדוש, והחלטתי שדווקא כאן במחנה המעצר אני אצום ביום הכיפורים,

ולצורך העניין עשיתי את עצמי כחולה ולא הלכתי לעבודה, אף אחד לא חשד בי משום שאני לא נראה כלל כיהודי, וכך צמתי ושכבתי כל היום על הדרגש .

פחדו של ר' מנדל הפך לפליאה, אבל הוא השתומם עוד יותר להמשך הדברים" : רציתי להתפלל" הוא מספר אבל לא ידעתי אף תפלה, ממש כלום . אימצתי את זכרוני ולפתע נזכרתי באחת התפלות שסבתא שלי לימדה אותי לומר כאשר אני קם בבוקר – תפלה בת שתיים-עשרה מלים: מודה אני לפניך מלך חי וקיים שהחזרת בי נשמתی בחמלה רבה אמונתך, וכך שכבתי כל היום במיטתי וחזרתי אלפי פעמים על "מודה אני", דווקא כאן שמרתי יום כיפור כיהודי . ר' מנדל שמע את הסיפור, ואז נעלם אחרון ספיקותיו: אם גם הטיפוס הזה שכל מראהו מעיד על ריחוק גמור מאמונה – מאמין ומתעורר , על כורחך אתה רואה שאכן: וכל מאמינים.